

BARÁTUNK A TERMÉSZET – 2020-2021

SZÁDVÁRTÓL IPOLYTARNÓCIG

Az Aggteleki Nemzeti Park és a Bükk Nemzeti Park – 5-6. osztály

1. A HEGYEK FOHÁSA

Vándor, ki itt átkelsz énrajtam, tekints le rám! – így kezdődik a hegyek fohása. Válogassátok ki a felsorolásból a folytatáshoz tartozó sorokat! (A hegyek, az erdő és a vizek fohása többféle szövegváltozatban létezik. A válogatásnál a sorok tartalma a szempont.)

A	Bérceimre hágván feltárul a szemhatár,
B	Csobogásom nyugtatja zaklatott lelkedet,
C	Én frissítem fáradt testedet vándorútjaid után,
D	Én vagyok a gerenda, mely házad tartja,
E	Én vagyok a tűzhelyed melege hideg téli éjszakákon,
F	Én vagyok az ágy, melyben fekszel,
G	Én vagyok az, kinek köveiből házad építéd, szobraid faragod,
H	Én vagyok házad ajtaja, bölcsőd fája – koporsód fedele,
I	Én vagyok, aki a csillagok közelébe hívlak,
J	Erőmmel hajtom malmodat,
K	Habjaim tánca búvöli tekintetedet,
L	Hegyeim-völgyeim látványa nyugtat,
M	Mélységeim kincseket rejtene,
N	Meredélyeimen sasfiókák bontogatják szárnyukat,
O	Szurdokaim titkait előtted felfedem,

2. TÁJVÉDELMI KÖRZETEK

Az Aggteleki Nemzeti Park és a Bükk Nemzeti Park Igazgatóságához is több tájvédelmi körzet tartozik. Állítsátok betűrendbe a felsorolt, Borsod-Abaúj-Zemplén megyei településeket! Írjátok ezeket a táblázatba! *(Ebben a feladatban minden szó új sorba kerül, és a mezők száma nem egyezik meg a településneveket alkotó betűk számával.)* Ha ügyesek vagytok, a számozott betűk öt tájvédelmi körzet nevét adják megfejtésül.

a) Jegyezzétek le a megfejtett természeti értékeket!

b) Válasszatok ki a megfejtésben szereplő tájak közül egyet, s írjátok arról három igaz állítást!

A települések:

Komlóska – Jósvalfő – Aggtelek – Fülkeháza – Szögliget – Makkoshotyka – Égerszög –
Sárospatak – Gönc – Rudabánya – Kishuta – Prügy

		1			2					
3		4								
					5					
		6	7							
8				9						
	10			11						
	12		13							
14								15		
			16							
		17		18						
19					20					
	21					22				

A tájvédelmi körzetek neve (TK = tájvédelmi körzet):

a/1	2	22	19	21	6	15	3	1	22	6	10
	●	1	2								
a/2	13	5	21	18	3	4	7	10	●	1	2
a/3	14	5	1	4	9	10	●	1	2		
a/4	1	12	2	9	8	—	18	12	17	—	
	4	12	16	21	11	16	●	1	2		
a/5	21	22	14	20	13	3	6	10	●	1	2

3. HOL JÁRUNK?

A nemzeti parkok működési területén több „természetvédelmi terület” besorolású érték is található. Csoportosítsátok ezeket nemzeti parkonként!

1.	Füzérradványi Park TT	4.	Megyer-hegyi Tengerszem TT
2.	Gyöngyösi Sár-hegy TT	5.	Siroki Nyírjes-tó TT
3.	Keleméri Mohos-tavak TT	6.	Szomolyai Kaptárkövek TT

4. TANÖSVÉNYEK

Az Aggteleki és a Bükki Nemzeti Park tanösvényei is sok-sok felfedeznivalót kínálnak a kirándulóknak. A megadott kulcs alapján találjátok ki néhány ilyen tanulásra biztató sétaút nevét!

a)	ABARLDA / ATÖNVSNEY
b)	ÉBL-ŐKI / ATÖNVSNEY
c)	ÁJOVKRTÚI / ATÖNVSNEY
d)	AMOLKMŐ / ATÖNVSNEY
e)	OTOHYNA-UKIRZSÁLN / ATÖNVSNEY

Kulcs: AGGTELEK = GATGLEKE

5. NÖVÉNYLÁNC

A betűláncban az Aggteleki és a Bükki Nemzeti Park területén élő növények rejtőznek. Keressétek meg mind a hetet!

B*O*L*D*O*G*A*S*S*Z*O*N*Y*P*A*P*U*C*S*A*C*S*A*V*A*R*H*Ú*Z*Ó*C*S*E*N
*G*E*T*T*Y*Ú*V*I*R*Á*G*C*S*O*K*O*L*Á*D*É*G*O*M*B*L*Y*U*K*H*Ó*V*I*R*Á*
G*K*A*K*A*S*M*A*N*D*I*K*Ó*K*A*R*C*S*Ú*S*I*S*A*K*V*I*R*Á*G*K*Ö*N*Y*V*T
*Á*R*L*E*Á*N*Y*K*Ö*K*Ö*R*C*S*I*N*M*A*D*Á*R*E*T*E*T*Ő*O*D*V*A*S*K*E*L
*T*I*K*E*P*A*L*Á*N*T*A*P*Á*V*A*F*A*R*K*Ú*S*A*L*A*M*O*N*P*E*C*S*É*T*S*
Á*R*G*A*I*B*O*L*Y*A*T*Ö*R*Ö*L*K*Ö*Z*Ő*T*Ú*R*Ó*G*O*M*B*Ó*C*T*Y*Ú*K*S
*Z*E*M*Ú*R*H*A*J*Ó*V*I*T*É*Z*V*I*R*Á*G

6. ÁLLATI NÉVPÁROSÍTÓ

Barangoljunk tovább a két nemzeti park tájain! Találjátok ki, az állatnevek elejéhez melyik befejezés illik! Ha ügyesek vagytok, hét itt élő állat nevét kapjátok megfejtésül.

a) Soroljátok fel az élőlényeket!

b) Jelöljétek csillaggal a madarakat!

1.	aggteleki
2.	fehérhátú
3.	havasi
4.	kék
5.	magyar
6.	nagyfülű

7.	nappali
8.	sárgafejű
9.	tarajos
10.	töviszúró
11.	uráli
12.	zöld

A	bagoly
B	cincér
C	denevér
D	fakopáncs
E	gébics
F	gőte

G	királyka
H	küllő
I	meztelencsiga
J	pávaszem
K	vakbolharák
L	vakfutrinka

7. A FEHÉRHÁTÚ FAKOPÁNC

A fehérhátú fakopáncs a nálunk élő harkályfajok közül a legritkább. Középhegységeink magasabb régióiban él. Ismerkedjünk meg vele! Egészítsétek ki a hiányos szöveget a megadott kifejezésekkel!

A fehérhátú fakopáncs élőhelyében válogatós, hiszen a legalább 400-500 méter tengerszint feletti magasságban húzódó domb- és hegyvidéki lombdöket, főleg azonban a zárt, öreg (1)..... kedveli. Olyan erdőkben él, ahol sok a korhadó, széldöntött vagy lábon álló, pudvásodó fa, a széltörte facsonk.

Érzékeny harkályfajunk állandó madár és rendszeres (2)..... is. Területhűsége szinte legendás.

A fehérhátú fakopáncs mintegy 25 centiméteres (3)..... . A hozzá hasonló három fakopáncsfajtól a vállfedők színe különbözteti meg. Azoké fehér, ezé (4)..... , mint hátának felső része is. A hím homloka fehér, sapkája (5)..... és a tarkóig ér le. Testalja fehér, a has enyhe (6)..... , fokozatosan megy át az alsó farkfedők élénkebb piros színébe. A repülő madáron könnyen észrevehető az alsóhát (7)..... . A fán élő madár lábainak két ujja előre, míg kettő hátra irányul.

Nyelve feltűnően (8)..... , ennek segítségével képes nyakoncsípni a fa mélyebb repedéseiben, rejtett zugaiban megbúvó zsákmányállatokat. A nyelvcsúcs kemény és recézett. A csőrkvák vastagok, kemények, alakjuk (9)..... , így is megkönnyítve az odúkészítést.

Ha megszólal, hangja halk „csukk” vagy „pak”. Izgalmában gyorsan, rendszertelenül ismétli flótáját a „csukk csu-csukk” hangsort. Februárban kezd (10)..... . Dobolása erőteljesen, szaggatottan kezdődik, majd a végére (11)..... és elhal. A párok márciusban kezdenek hozzá odújuk ácsolásához. Elsősorban a hím dolgozik, tizenöt-húsz napig is eltarthat a munka. Életük során több odút is kivájnak, elősegítve az odúlakó, de odút nem készítő madarak megtelepedését. A fehérhátú fakopáncs (12)..... nem hord odújához. A tojó az üreg aljára helyezi négy-hat tojását, gondosan ügyelve épségükre is. A költésben és a fiókák ellátásában mindkét szülő részt vesz. A lombkoronában élő hernyókat, pókokat, bogárlárvákat szedegetik össze és szállítják a mindig éhes utódoknak. A szülők akkor váltanak, amikor egyikőjük visszaérkezett, így (13)..... figyelnek a fészekaljra. A megerősödött fiatalok (14)..... korukban hagyják el otthonukat, de a közelben tartózkodó szülők rövid ideig még szemmel tartják első lépéseiket.

A madár az eleséget sokszor a föld közelében, a földön fekvő fatörzsön vagy facsonkon keresi. Elsősorban korhadó, beteg bükkfán kutat rovarok és (15)..... után, így a biológiai növényvédelemben fontos szerepe van.

A fehérhátú fakopáncsot is joggal nevezik a fák (16)....., hiszen feltárja a fában rejtőzködő, farontó bogarak és rovarlárvák búvóhelyét. A kopogtatás során a fára mért ütések (17)..... állapítja meg, hogy vannak-e élősködők, kártevők a felszínen vagy a fatest mélyebb részeiben. A kopogtatás és a dobolás okozta, elsősorban a fejet érő mechanikai rezgések káros következményeitől a vaskos (18)..... védi a madarat.

A „harkálynyelv” ugyan egységes, de „személyre”, azaz fajra szabott, kizárólag az egy fajhoz tartozó egyedek számára hordoz (19)..... . Európai állománya stabilnak tekinthető, nálunk elsősorban élőhelyeinek megfogyatkozása veszélyezteti. Az esetleges állománycsökkenés megelőzése végett Magyarország egész területén (20)..... védett.

A hiányzó kifejezések:

cincérlárvák – dobolni – doktorának – fehér – fekete – felgyorsul – fészekanyagot – fészkelőnk – fokozottan – folyamatosan – hangzásából – hosszú – huszonhét-huszonnyolc napos – információt – koponyacsont – piros – rózsaszínes – testhosszúságú – vésőszerű

8. A CSEPPKÖVEK VILÁGA

„Kirándulást tettünk az aggteleki barlangba egy-két fiatalabb tanárral. Még most is emlékszem azokra a csodadolgokra, amiket ott láttam, a hatalmas oldalszalonnákra, mik a csepegő kőből képződtek, a Mátyás király ásójára, s több efféle dologra...” Így ír Mikszáth Kálmán a Hogyan lettem író c. művében aggteleki látogatásáról. A rejtvényben a cseppkőbarlang képződményeinek neve rejtőzik. A kulcs alapján keressétek meg ezeket!

C	M	Ó	Í	N	Á	J	I	S	K	A	A	●
S	I	K	K	A	Z	●	S	A	O	●	J	S
I	K	U	●	I	S	M	*	K	N	R	Á	Á
L	Z	N	T	*	L	A	A	J	R	Ó	Y	R
L	S	Y	E	P	I	T	V	A	A	Z	T	K
A	E	H	L	A	D	Y	R	●	S	S	A	Á
G	●	Ó	Z	G	O	Ó	E	O	C	A	G	N
V	Ó	●	Ü	O	K	R	N	S	*	*	*	Y
I	L	H	S	D	O	O	I	Z	K	S	R	F
Z	Á	E	E	A	R	J	M	L	O	Á	O	E
S	G	N	T	●	K	T	●	O	P	N	D	J

Kulcs:

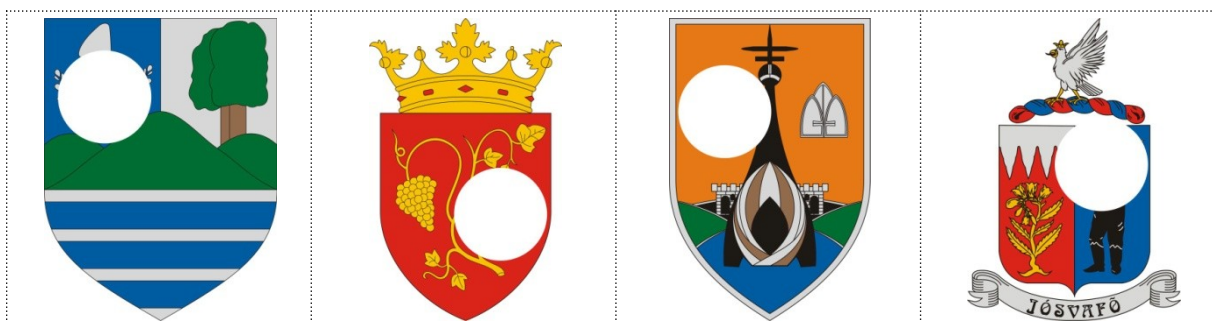

9. KERESGÉLŐ

A turistatérképeken nagyon sokféle érdekes névvel találkozhatunk. Megjelennek a mesehősök, történelmi személyek, természeti értékek. Látogassatok el a Bükkbe! Keressetek a Bükk turistatérképén öt víznyerő helyet (forrást, kutat)!

10. CÍMERJÁTÉK

Sokféle forma, változatos színvilág, érdekes tartalom jellemzi a hazai települések címereit. Tanulmányozzatok ezek közül néhány, a fordulóhoz tartozó település jelképét! Keressétek meg a mozaikdarabkák között a képek hiányzó részleteit!

1. Bükkmogyorósd

2. Gönc

3. Hejce

4. Jósvalő

5. Kelemér

6. Kerecsend

7. Mátraballa

8. Mátraterenye

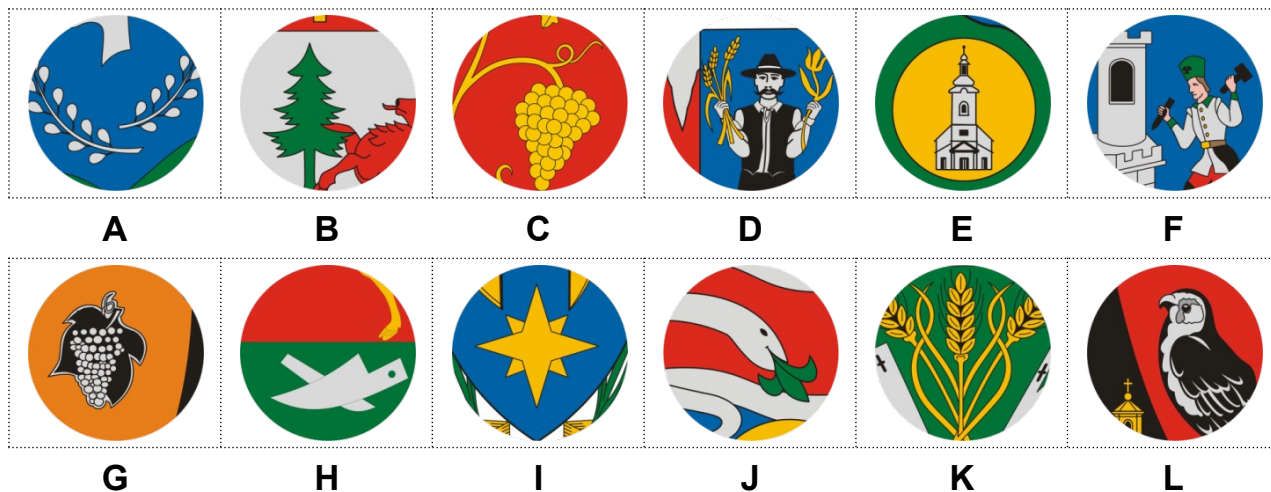
9. Pálháza

10. Parád

11. Szalonna

12. Telkibánya

A címerek hiányzó részei:

* * *

Megoldásaitokat **2021. május 25-ig** a következő címre várjuk:

Katona József Könyvtár – „Barátunk a természet”
6000 Kecskemét, Piaristák tere 8. Pf. 127.